Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΌΦΑΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΎ ΔΙΚΑΣΤΗΡΊΟΥ (δέκατο πενταμελές τμήμα)

της 14ης Απριλίου 2021 *

«Κρατικές ενισχύσεις – Σουηδική αγορά αεροπορικών μεταφορών – Ενίσχυση που χορήγησε η Σουηδία υπέρ αεροπορικής εταιρίας εν μέσω της πανδημίας COVID-19 – Εγγύηση – Απόφαση περί μη προβολής αντιρρήσεων – Δεσμεύσεις που αποτελούν προϋπόθεση της συμβατότητας της ενίσχυσης με την εσωτερική αγορά – Ενίσχυση για την επανόρθωση ζημιών που έχουν προκληθεί από έκτακτο γεγονός – Ελευθερία εγκατάστασης – Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών – Ίση μεταχείριση – Υποχρέωση αιτιολόγησης»

Στην υπόθεση T-379/20,

Ryanair DAC, με έδρα τη Swords (Ιρλανδία), εκπροσωπούμενη από τους E. Vahida, F.-C. Laprévote, S. Rating, I. Γ. Μεταξά-Μαραγκίδη και V. Blanc, δικηγόρους,

προσφεύγουσα,

κατά

Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τις F. Tomat, D. Zukowska και τους L. Flynn και S. Noë,

καθής,

υποστηριζόμενης από

τη **Γαλλική Δημοκρατία**, εκπροσωπούμενη από την E. de Moustier και τον P. Dodeller,

από

το **Βασίλειο της Σουηδίας**, εκπροσωπούμενο από τις C. Meyer-Seitz, A. Runeskjöld, M. Salborn Hodgson, H. Shev, H. Eklinder, R. Shahsavan Eriksson και τους O. Simonsson και J. Lundberg,

και από

τη **SAS AB**, με έδρα τη Στοκχόλμη (Σουηδία), εκπροσωπούμενη από τον F. Sjövall, δικηγόρο,

παρεμβαίνοντα,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

με αντικείμενο προσφυγή δυνάμει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ με αίτημα την ακύρωση της απόφασης C(2020) 2784 τελικό της Επιτροπής, της 24ης Απριλίου 2020, σχετικά με την κρατική ενίσχυση SA.57061 (2020/N) – Σουηδία – Αποζημίωση για την αποκατάσταση των ζημιών που προκλήθηκαν στη SAS από την πανδημία COVID-19,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δέκατο πενταμελές τμήμα),

συγκείμενο από τους M. van der Woude, Πρόεδρο, A. Kornezov, E. Buttigieg, K. Kowalik-Bańczyk (εισηγήτρια) και G. Hesse, δικαστές,

γραμματέας: Ε. Αρτεμίου, διοικητική υπάλληλος

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 27ης Νοεμβρίου 2020,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Ιστορικό της διαφοράς

1 Στις 11 Απριλίου 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση C(2020) 2366 τελικό, σχετικά με την κρατική ενίσχυση SA.56812 (2020/N) – Σουηδία – COVID-19: Καθεστώς εγγυήσεων δανείων υπέρ αεροπορικών εταιριών, με την οποία έκρινε ότι μέτρο ενίσχυσης υπό τη μορφή καθεστώτος εγγυήσεων δανείων προς ορισμένες αεροπορικές εταιρίες (στο εξής: σουηδικό καθεστώς ενισχύσεων), το οποίο κοινοποιήθηκε από το Βασίλειο της Σουηδίας στις 3 Απριλίου 2020 σύμφωνα με το άρθρο 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, αφενός, συνιστούσε κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και, αφετέρου, ήταν συμβατό με την εσωτερική αγορά βάσει του άρθρου 107, παράγραφος 3, στοιχείο β', ΣΛΕΕ. Σκοπός του καθεστώτος αυτού είναι να παράσχει επαρκή ρευστότητα, μέσω εγγύησης του Δημοσίου, στις αεροπορικές εταιρίες οι οποίες είναι σημαντικές για τη διασφάλιση της συνδεσιμότητας της Σουηδίας και στις οποίες οι σουηδικές αρχές έχουν χορηγήσει άδεια εκμετάλλευσης, προκειμένου να διατηρήσουν τις οικονομικές τους δραστηριότητες κατά τη διάρκεια καθώς και μετά το πέρας της πανδημίας COVID-19.

2 Στις 21 Απριλίου 2020, το Βασίλειο της Σουηδίας κοινοποίησε στην Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, μέτρο ενίσχυσης (στο εξής: επίμαχο μέτρο) υπέρ της SAS AB υπό τη μορφή εγγύησης επί πίστωσης με ανανεώσιμο πιστωτικό όριο ανώτατου ποσού 1,5 δισεκατομμυρίων σουηδικών κορωνών (SEK), με την αιτιολογία ότι η SAS AB αντιμετώπιζε δυσκολίες στη λήψη δανείων από πιστωτικά ιδρύματα στο πλαίσιο του σουηδικού καθεστώτος ενισχύσεων. Σκοπός του μέτρου αυτού είναι να αποζημιώσει εν μέρει τη SAS για τη ζημία που προήλθε από την ακύρωση ή από τον εκ νέου προγραμματισμό των πτήσεών της κατόπιν της επιβολής περιορισμών στις μετακινήσεις εν μέσω της πανδημίας COVID-19.

3 Στις 24 Απριλίου 2020 η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση C(2020) 2784 τελικό, σχετικά με την κρατική ενίσχυση SA.57061 (2020/N) – Σουηδία – Αποζημίωση για την αποκατάσταση των ζημιών που προκλήθηκαν στη SAS από την πανδημία COVID-19 (στο εξής: προσβαλλόμενη

απόφαση), με την οποία έκρινε ότι το επίμαχο μέτρο, αφενός, συνιστούσε κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, και, αφετέρου, ήταν συμβατό με την εσωτερική αγορά βάσει του άρθρου 107, παράγραφος 2, στοιχείο β', ΣΛΕΕ.

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

4 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 19 Ιουνίου 2020, η προσφεύγουσα, Ryanair DAC, άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.

5 Με χωριστό δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου την ίδια ημέρα, η προσφεύγουσα ζήτησε να εκδικασθεί η υπό κρίση προσφυγή με την ταχεία διαδικασία, σύμφωνα με τα άρθρα 151 και 152 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου. Με απόφαση της 15ης Ιουλίου 2020, το Γενικό Δικαστήριο (δέκατο τμήμα) έκανε δεκτή την αίτηση για εκδίκαση της προσφυγής με την ταχεία διαδικασία.

6 Κατόπιν πρότασης του δέκατου τμήματος, το Γενικό Δικαστήριο αποφάσισε να παραπέμψει την υπόθεση σε πενταμελές τμήμα, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 28 του Κανονισμού Διαδικασίας.

7 Η Επιτροπή κατέθεσε υπόμνημα αντικρούσεως στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 29 Ιουλίου 2020.

8 Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 106, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, η προσφεύγουσα υπέβαλε, στις 13 Αυγούστου 2020, αιτιολογημένη αίτηση διεξαγωγής επ' ακροατηρίου συζήτησης.

9 Με δικόγραφα που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 4, 7 και 21 Σεπτεμβρίου 2020, η SAS, το Βασίλειο της Σουηδίας και η Γαλλική Δημοκρατία ζήτησαν να παρέμβουν στην παρούσα διαδικασία υπέρ της Επιτροπής. Με δικόγραφα που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 9, 15 και 30 Σεπτεμβρίου 2020, αντιστοίχως, η προσφεύγουσα ζήτησε, σύμφωνα με το άρθρο 144, παράγραφος 7, του Κανονισμού Διαδικασίας, να μην κοινοποιηθούν στη SAS, στο Βασίλειο της Σουηδίας και στη Γαλλική Δημοκρατία ορισμένα στοιχεία που περιλαμβάνονται στο δικόγραφο της προσφυγής της και στο συνοπτικό κείμενο αυτής.

10 Με διατάξεις της 7ης Οκτωβρίου 2020, ο πρόεδρος του δέκατου πενταμελούς τμήματος του Γενικού Δικαστηρίου επέτρεψε την παρέμβαση της Γαλλικής Δημοκρατίας, του Βασιλείου της Σουηδίας και της SAS και διέταξε να τους κοινοποιηθεί προσωρινώς μόνον το μη εμπιστευτικό κείμενο του δικογράφου της προσφυγής και το συνοπτικό κείμενο αυτής που προσκόμισε η προσφεύγουσα, εν αναμονή ενδεχομένων παρατηρήσεών τους επί του αιτήματος εμπιστευτικής μεταχείρισης.

11 Με μέτρα οργάνωσης της διαδικασίας που επιδόθηκαν στις 7 Οκτωβρίου 2020, επετράπη στη Γαλλική Δημοκρατία, στο Βασίλειο της Σουηδίας και στη SAS, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 154, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας, να καταθέσουν υπόμνημα παρέμβασης.

12 Η προσφεύγουσα ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:

– να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση·

– να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

13 Η Επιτροπή και η SAS ζητούν από το Γενικό Δικαστήριο:

– να απορρίψει την προσφυγή·

– να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

14 Η Γαλλική Δημοκρατία και το Βασίλειο της Σουηδίας ζητούν από το Γενικό Δικαστήριο να απορρίψει την προσφυγή.

Σκεπτικό

15 Υπενθυμίζεται ότι ο δικαστής της Ευρωπαϊκής Ένωσης δύναται να εκτιμήσει εάν, υπό τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υπόθεσης, λόγοι ορθής απονομής της δικαιοσύνης δικαιολογούν την επί της ουσίας απόρριψη της προσφυγής, χωρίς προηγούμενη απόφαση επί του παραδεκτού (πρβλ. αποφάσεις της 26ης Φεβρουαρίου 2002, Συμβούλιο κατά Boehringer, C-23/00 P, EU:C:2002:118, σκέψεις 51 και 52, και της 14ης Σεπτεμβρίου 2016, Trajektna luka Split κατά Επιτροπής, T-57/15, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2016:470, σκέψη 84). Επομένως, υπό το πρίσμα, ειδικότερα, των εκτιμήσεων βάσει των οποίων αποφασίστηκε η ταχεία εκδίκαση της υπό κρίση προσφυγής και της σημασίας που έχει τόσο για την προσφεύγουσα όσο και για την Επιτροπή και το Βασίλειο της Σουηδίας μια ταχεία απάντηση επί της ουσίας, πρέπει να εξεταστεί ευθύς εξαρχής το βάσιμο της προσφυγής, χωρίς προηγούμενη απόφαση επί του παραδεκτού της.

16 Προς στήριξη της προσφυγής της, η προσφεύγουσα προβάλλει πέντε λόγους ακυρώσεως, εκ των οποίων ο πρώτος στηρίζεται στη μη τήρηση από την Επιτροπή της απαίτησης κατά την οποία οι χορηγούμενες βάσει του άρθρου 107, παράγραφος 2, στοιχείο β', ΣΛΕΕ ενισχύσεις δεν πρέπει να αποσκοπούν στην επανόρθωση της ζημίας ενός μόνο ζημιωθέντος, ο δεύτερος, στο ότι το επίμαχο μέτρο δεν στηρίζεται στο άρθρο 107, παράγραφος 2, στοιχείο β', ΣΛΕΕ και στο ότι εσφαλμένως έκρινε η Επιτροπή ότι το επίμαχο μέτρο ήταν ανάλογο σε σχέση με τη ζημία που υπέστη η SAS από την πανδημία COVID-19, ο τρίτος, στο ότι η Επιτροπή παρέβη διάφορες διατάξεις σχετικά με την απελευθέρωση των αεροπορικών μεταφορών εντός της Ένωσης, ο τέταρτος, στο ότι η Επιτροπή προσέβαλε τα δικονομικά της δικαιώματα αρνούμενη να κινήσει επίσημη διαδικασία έρευνας παρά την ύπαρξη σοβαρών δυσχερειών και ο πέμπτος στηρίζεται στο ότι η Επιτροπή παρέβη το άρθρο 296, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται ότι η Επιτροπή παρέβη την απαίτηση κατά την οποία οι χορηγούμενες βάσει του άρθρου 107, παράγραφος 2, στοιχείο β', ΣΛΕΕ ενισχύσεις δεν προορίζονται για την επανόρθωση της ζημίας ενός μόνο ζημιωθέντος

17 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι τα έκτακτα γεγονότα, κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 2, στοιχείο β', ΣΛΕΕ, επηρεάζουν, κατ' αρχήν, ολόκληρες περιοχές ή τομείς ή ακόμη και το σύνολο της οικονομίας. Επομένως, σκοπός της διάταξης είναι η επανόρθωση των ζημιών που προκλήθηκαν από τα εν λόγω γεγονότα για το σύνολο των ζημιωθέντων και όχι μόνον των ζημιών που υπέστησαν ορισμένα αυτούς.

18 Η Επιτροπή, η Γαλλική Δημοκρατία, το Βασίλειο της Σουηδίας και η SAS αμφισβητούν την επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας.

19 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι κατά το άρθρο 107, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ, συμβιβάζονται με την εσωτερική αγορά οι ενισχύσεις για την επανόρθωση ζημιών που προκαλούνται από θεομηνίες ή άλλα έκτακτα γεγονότα.

20 Εν προκειμένω, η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί την εκτίμηση στην οποία προέβη η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση, κατά την οποία η πανδημία COVID-19 έπρεπε να θεωρηθεί «έκτακτο γεγονός» κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ. Περαιτέρω, από την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι η πανδημία COVID-19 οδήγησε στη διακοπή του μεγαλύτερου μέρους των αεροπορικών μεταφορών επιβατών, κυρίως λόγω του κλεισίματος των συνόρων πολλών κρατών μελών της Ένωσης και της σύστασης των σουηδικών αρχών περί αποφυγής των μη απαραίτητων μετακινήσεων.

21 Επομένως, η προσφεύγουσα ορθώς επισημαίνει ότι η SAS δεν είναι η μόνη επιχείρηση ούτε η μόνη αεροπορική εταιρία που επηρεάζεται από το επίμαχο έκτακτο γεγονός.

22 Εντούτοις, όπως ορθώς υποστηρίζει η Επιτροπή με το υπόμνημά της αντίκρουσης, τα κράτη μέλη δεν έχουν καμία υποχρέωση να χορηγούν ενισχύσεις για την επανόρθωση ζημιών που προκαλούνται από έκτακτο γεγονός κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ.

23 Ειδικότερα, αφενός, μολονότι το άρθρο 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ υποχρεώνει τα κράτη μέλη να κοινοποιούν στην Επιτροπή τα σχέδιά τους στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων πριν από την εφαρμογή τους, δεν τα υποχρεώνει, αντιθέτως, να χορηγούν ενίσχυση (διάταξη της 30ής Μαΐου 2018, Yanchev, C-481/17, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2018:352, σκέψη 22).

24 Αφετέρου, μια ενίσχυση μπορεί να αποσκοπεί στην επανόρθωση ζημιών που προκλήθηκαν από έκτακτο γεγονός, σύμφωνα με το άρθρο 107, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ, ανεξαρτήτως του αν δεν επανορθώνει το σύνολο των ζημιών αυτών.

25 Κατά συνέπεια, δεν προκύπτει από το άρθρο 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ αλλά ούτε και από το άρθρο 107, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ ότι τα κράτη μέλη υπέχουν υποχρέωση επανόρθωσης όλων των ζημιών που προκλήθηκαν από έκτακτο γεγονός, οπότε τα κράτη μέλη δεν υπέχουν ούτε υποχρέωση χορήγησης ενίσχυσης σε όλους τους ζημιωθέντες.

26 Υπό τις συνθήκες αυτές, η προσφεύγουσα δεν μπορεί βασίμως να υποστηρίζει ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο εκ του γεγονότος και μόνον ότι το επίμαχο μέτρο δεν ίσχυε για το σύνολο των ζημιωθέντων από την πανδημία COVID-19.

27 Επομένως, ο πρώτος λόγος ακυρώσεως της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθεί.

Επί του δευτέρου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται ότι το επίμαχο μέτρο δεν στηρίζεται στο άρθρο 107, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ και ότι η Επιτροπή εσφαλμένως έκρινε ότι το επίμαχο μέτρο ήταν ανάλογο προς τις ζημίες που προκάλεσε στη SAS η πανδημία COVID-19

28 Ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως που προβάλλει η προσφεύγουσα διαιρείται, κατ’ ουσίαν, σε δύο σκέλη, με το πρώτο εκ των οποίων προβάλλεται ότι το επίμαχο μέτρο δεν στηρίζεται στο άρθρο 107, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ και με το δεύτερο ότι η Επιτροπή εσφαλμένως έκρινε ότι το επίμαχο μέτρο ήταν ανάλογο προς τις ζημίες που προκλήθηκαν από την πανδημία COVID-19.

Επί του πρώτου σκέλους του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, με το οποίο προβάλλεται ότι το επίμαχο μέτρο δεν στηρίζεται στο άρθρο 107, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ

29 Η προσφεύγουσα επισημαίνει ότι το σουηδικό καθεστώς ενισχύσεων προβλέπει, όπως και το επίμαχο μέτρο, τραπεζική εγγύηση υπέρ της SAS η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 1,5 δισεκατομμύρια SEK, υποστηρίζει δε ότι το μέτρο αυτό είναι επικουρικό σε σχέση με το εν λόγω καθεστώς. Δεδομένου ότι σκοπός του μέτρου είναι η άρση σοβαρής διαταραχής της οικονομίας κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 3, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ, το μέτρο αυτό δεν αποσκοπεί στην επανόρθωση των ζημιών που προκλήθηκαν από έκτακτο γεγονός κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ.

30 Η Επιτροπή, η Γαλλική Δημοκρατία, το Βασίλειο της Σουηδίας και η SAS αντικρούουν την επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας.

31 Συναφώς, με τη μνημονευόμενη στη σκέψη 1 ανωτέρω απόφαση C(2020) 2366 τελικό, της 11ης Απριλίου 2020, η οποία κηρύσσει συμβατό με την εσωτερική αγορά το σουηδικό καθεστώς ενισχύσεων βάσει του άρθρου 107, παράγραφος 3, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι, από τα 5 δισεκατομμύρια SEK που μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο της κρατικής εγγύησης, η SAS μπορεί να επωφεληθεί μόνον από τα 1,5 δισεκατομμύρια SEK. Το ποσό αυτό αντιστοιχεί, όπως ορθώς επισημαίνει η προσφεύγουσα, στο ποσό του επίμαχου μέτρου.

32 Με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι το Βασίλειο της Σουηδίας σκόπευε να χορηγήσει ατομικές ενισχύσεις στις αεροπορικές εταιρίες που θα ήταν επιλέξιμες για το σουηδικό καθεστώς ενισχύσεων, στο μέτρο που, λαμβανομένης υπόψη της μείωσης της ζήτησης, οι εταιρίες αυτές δεν βρίσκονταν σε επαρκώς ευνοϊκή οικονομική θέση για να διαπραγματευθούν δάνεια με τα οικεία πιστωτικά ιδρύματα. Το επίμαχο μέτρο αποτελεί μία από τις ατομικές ενισχύσεις. Η Επιτροπή διευκρίνισε ότι η SAS δεν μπορούσε να επωφεληθεί συγχρόνως και από το εν λόγω καθεστώς και από το εν λόγω μέτρο. Το τελευταίο αυτό μέτρο ελήφθη βάσει του άρθρου 107, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ.

33 Επομένως, από την προσβαλλόμενη απόφαση και από την απόφαση που μνημονεύεται στη σκέψη 31 ανωτέρω προκύπτει ότι, όπως ορθώς υποστηρίζει η προσφεύγουσα, το επίμαχο μέτρο έχει επικουρικό χαρακτήρα σε σχέση με το σουηδικό καθεστώς ενισχύσεων, μολονότι το εν λόγω μέτρο και το καθεστώς δεν στηρίζονται στις ίδιες διατάξεις του άρθρου 107 ΣΛΕΕ.

34 Ωστόσο, κατά το άρθρο 107, παράγραφος 3, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ, δύνανται να θεωρηθούν ότι συμβιβάζονται με την εσωτερική αγορά οι ενισχύσεις για την άρση σοβαρής διαταραχής της οικονομίας κράτους μέλους. Η Συνθήκη ΛΕΕ δεν αντιτίθεται σε ταυτόχρονη εφαρμογή του άρθρου 107, παράγραφος 2, στοιχείο β′, και του άρθρου 107, παράγραφος 3, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις καθεμίας από τις δύο αυτές διατάξεις. Τούτο ισχύει ιδίως όταν τα γεγονότα και οι περιστάσεις που συνεπάγονται σοβαρή διαταραχή της οικονομίας οφείλονται σε έκτακτο γεγονός.

35 Επομένως, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο για τον λόγο και μόνον ότι το σουηδικό καθεστώς ενισχύσεων και το επίμαχο μέτρο κρίθηκαν συμβατά με την εσωτερική αγορά βάσει, αντιστοίχως, του άρθρου 107, παράγραφος 3, στοιχείο β′, και του άρθρου 107, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ.

36 Υπό τις συνθήκες αυτές, το πρώτο σκέλος του δευτέρου λόγου ακυρώσεως της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθεί.

Επί του δευτέρου σκέλους του δευτέρου λόγου ακυρώσεως, με το οποίο προβάλλεται ότι η Επιτροπή εσφαλμένως έκρινε ότι το επίμαχο μέτρο ήταν ανάλογο προς τις ζημίες που προκλήθηκαν από την πανδημία COVID-19

37 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή παρέβη το άρθρο 107, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ, καθόσον επέτρεψε την υπεραντιστάθμιση της ζημίας που υπέστη η SAS.

38 Η Επιτροπή, η Γαλλική Δημοκρατία, το Βασίλειο της Σουηδίας και η SAS αντικρούουν την επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας.

39 Συναφώς, επισημαίνεται ότι το άρθρο 107, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, ως παρέκκλιση από την γενική αρχή του ασύμβατου των κρατικών ενισχύσεων με την εσωτερική αγορά, η οποία διακηρύσσεται στο άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, πρέπει να ερμηνεύεται στενά. Ως εκ τούτου, μπορούν να αντισταθμιστούν κατά την έννοια της διάταξης αυτής μόνον τα οικονομικά μειονεκτήματα που προκαλούνται άμεσα από θεομηνίες ή από άλλα έκτακτα γεγονότα (απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 2006, Atzeni κ.λπ., C-346/03 και C-529/03, EU:C:2006:130, σκέψη 79).

40 Επομένως, οι ενισχύσεις που μπορεί να είναι μεγαλύτερες από τις ζημίες που υπέστησαν οι δικαιούχοι των ενισχύσεων δεν εμπίπτουν στο άρθρο 107, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ (πρβλ. απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 2004, Ισπανία κατά Επιτροπής, C-73/03, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2004:711, σκέψεις 40 και 41).

41 Με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή έκρινε ότι σκοπός του επίμαχου μέτρου ήταν η μερική αποζημίωση της SAS για τη ζημία που προκλήθηκε από την ακύρωση ή τον εκ νέου προγραμματισμό των πτήσεών της κατόπιν της επιβολής περιορισμών στις μετακινήσεις εν μέσω της πανδημίας COVID-19. Μολονότι η Επιτροπή επισήμανε ότι η έκταση της ζημίας που υπέστη η SAS δεν ήταν ακόμη γνωστή κατά την έκδοση της απόφασης αυτής, διευκρίνισε ωστόσο ότι επρόκειτο για «απώλεια προστιθέμενης αξίας», η οποία συνίσταται στη διαφορά μεταξύ των εσόδων της περιόδου από τον Μάρτιο 2019 έως τον Φεβρουάριο 2020 και των εσόδων της περιόδου από τον Μάρτιο 2020 έως τον Φεβρουάριο 2021, από την οποία αφαιρέθηκαν, αφενός, οι μεταβλητές εξοικονομούμενες δαπάνες, οι οποίες υπολογίσθηκαν βάσει των δαπανών του διαστήματος μεταξύ Μαρτίου 2019 και Φεβρουαρίου 2020, και, αφετέρου, το περιθώριο κέρδους που αφορά την απώλεια εσόδων. Το ύψος της ζημίας εκτιμήθηκε προσωρινά λαμβάνοντας υπόψη τη μείωση της εναέριας κυκλοφορίας κατά 50 % έως 60 % για την περίοδο μεταξύ Μαρτίου 2020 και Φεβρουαρίου 2021 σε σχέση με την περίοδο μεταξύ Μαρτίου 2019 και Φεβρουαρίου 2020, και αντιστοιχεί σε ποσό που κυμαίνεται μεταξύ 5 και 15 δισεκατομμυρίων SEK.

42 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή έκρινε ότι, ακόμη και στην περίπτωση που το ποσό της ενίσχυσης από το επίμαχο μέτρο αντιστοιχεί στο εγγυημένο ποσό, δηλαδή στο ποσό των 1,5 δισεκατομμυρίων SEK, το ποσό αυτό εξακολουθούσε να υπολείπεται της ζημίας που υπέστη η SAS. Συναφώς, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι το ίδιο θα ίσχυε αν το ποσό αυτό αθροιζόταν με το ποσό μιας ενίσχυσης, κατ' ουσίαν, πανομοιότυπης με το επίμαχο μέτρο, το οποίο είχε προηγουμένως χορηγηθεί στη SAS από το Βασίλειο της Δανίας, οπότε το συνολικό ποσό των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν στη SAS ανερχόταν σε 3 δισεκατομμύρια SEK. Επιπλέον, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι το Βασίλειο της Σουηδίας έχει δεσμευτεί να προβεί σε εκ των υστέρων εκτίμηση της ζημίας που πράγματι υπέστη η SAS το αργότερο μέχρι τις 30 Ιουνίου 2021 και να ζητήσει την επιστροφή της ληφθείσας ενίσχυσης στο μέτρο που αυτή θα υπερέβαινε την εν λόγω ζημία, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ενισχύσεων που μπορούσαν να χορηγηθούν στη SAS λόγω της πανδημίας COVID-19, συμπεριλαμβανομένων των ενισχύσεων από αλλοδαπές αρχές.

43 Πρώτον, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η μέθοδος υπολογισμού για την εκτίμηση της ζημίας που υπέστη η SAS, η οποία εκτίθεται στην προσβαλλόμενη απόφαση, δεν είναι αρκούντως ακριβής και δεν καθιστά δυνατή την ορθή εκτίμηση της ζημίας που υπέστη η εν λόγω επιχείρηση. Προσάπτει ειδικότερα στην Επιτροπή ότι δεν εξήγησε τους λόγους για τους οποίους επέλεξε την περίοδο αναφοράς (από τον Μάρτιο 2019 έως τον Φεβρουάριο 2020), ότι δεν προσδιόρισε τις δαπάνες που έπρεπε να θεωρηθούν κυμαινόμενες ή σταθερές και ότι δεν ανέφερε από ποια στοιχεία διασφαλίζεται ότι οι απώλειες εσόδων συνδέονταν άμεσα με την πανδημία COVID-19 και όχι με αποφάσεις της SAS περί μείωσης της κυκλοφορίας υπαγορευόμενες από άλλους οικονομικούς λόγους. Υποστηρίζει ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο καθώς και σε πλάνη εκτιμήσεως.

44 Δεύτερον, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη τις ζημίες που υπέστησαν οι λοιπές αεροπορικές εταιρίες στη Σουηδία.

45 Όσον αφορά, πρώτον, την εκτίμηση της ζημίας που υπέστη η SAS, από τη σκέψη 41 ανωτέρω προκύπτει ότι η Επιτροπή προσδιόρισε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, τα στοιχεία που έπρεπε να ληφθούν υπόψη για τον υπολογισμό της ζημίας, δηλαδή την απώλεια εισοδήματος, τις εξοικονομούμενες μεταβλητές δαπάνες και την προσαρμογή του περιθωρίου κέρδους, καθώς και την περίοδο κατά την οποία θα μπορούσε να επέλθει η ζημία αυτή. Διευκρίνισε, εξάλλου, ότι η απώλεια εισοδήματος έπρεπε να προσδιοριστεί λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των εσόδων της SAS, και όχι μόνον των εσόδων που προέρχονταν από την αεροπορική μεταφορά επιβατών, και παρέθεσε μη εξαντλητικό κατάλογο των δαπανών της SAS. Επιπλέον, όπως προκύπτει από τα σημεία 35 έως 38 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή επισήμανε τη δέσμευση των σουηδικών αρχών, αφενός, να προβούν σε λεπτομερή και συγκεκριμένη ποσοτικοποίηση της ζημίας που υπέστη η SAS και του ποσού της ενίσχυσης που θα λάμβανε τελικά και, αφετέρου, να διασφαλίσουν ότι η SAS θα επέστρεφε ενδεχόμενη υπεραντιστάθμιση της εν λόγω ζημίας.

46 Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της υπό κρίση υπόθεσης, οι οποίες χαρακτηρίζονται από έκτακτο γεγονός κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 2, στοιχείο β', ΣΛΕΕ, ήτοι την πανδημία COVID-19, του εξελικτικού χαρακτήρα της, καθώς και της ποσοτικοποίησης της προκληθείσας ζημίας και του προσδιορισμού του ποσού της τελικώς χορηγηθείσας ενίσχυσης βάσει προβολής στο μέλλον, η Επιτροπή παρέθεσε με επαρκή ακρίβεια στην προσβαλλόμενη απόφαση τη μέθοδο υπολογισμού για την εκτίμηση της ζημίας που υπέστη η SAS.

47 Επιβάλλεται, εξάλλου, η διαπίστωση ότι η προσφεύγουσα δεν προσκομίζει κανένα στοιχείο που να αποδεικνύει ότι η μέθοδος υπολογισμού που ορίζεται στην προσβαλλόμενη απόφαση καθιστά δυνατή την καταβολή κρατικής ενίσχυσης μεγαλύτερης από τη ζημία που πράγματι υπέστη η SAS. Συναφώς, το γεγονός το οποίο επικαλείται η προσφεύγουσα, ότι η Επιτροπή, με το έγγραφο υπό τον τίτλο «Ενισχύσεις για την επανόρθωση ζημιών που προκαλούνται από θεομηνίες [άρθρο 107, παράγραφος 2 στοιχείο β', ΣΛΕΕ] Κατάλογος ελέγχου για τα κράτη μέλη», καλεί τα κράτη μέλη να υποβάλουν «λεπτομερές πρόγραμμα για τον καθορισμό μεθόδου υπολογισμού εκτίμησης των ζημιών» στην περίπτωση που υφίσταται ήδη τέτοια μέθοδος στο εθνικό δίκαιο του οικείου κράτους μέλους, δεν αποδεικνύει ότι η μέθοδος υπολογισμού που ορίζεται στην προσβαλλόμενη απόφαση στερείται ακριβείας για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 107, παράγραφος 2, στοιχείο β', ΣΛΕΕ.

48 Επιπλέον, η προσφεύγουσα δεν προσκομίζει κανένα στοιχείο που να αποδεικνύει ότι η συνεκτίμηση, για τους σκοπούς της αποτίμησης της ζημίας που υπέστη η SAS, των δώδεκα τελευταίων μηνών πριν από την εφαρμογή των περιορισμών που επιβλήθηκαν λόγω της

πανδημίας COVID-19 μπορούσε να οδηγήσει την Επιτροπή σε υπερεκτίμηση της ζημίας αυτής. Επιπροσθέτως, μολονότι η προσφεύγουσα προσάπτει στην Επιτροπή ότι δεν προσδιόρισε επακριβώς τις πάγιες και τις μεταβλητές δαπάνες με την προσβαλλόμενη απόφαση και μολονότι είναι αληθές ότι οι δαπάνες αυτές αποτελούν σημαντικό στοιχείο για τον υπολογισμό της ζημίας που υπέστη η SAS, όπως ορίζεται στην προσβαλλόμενη απόφαση, εντούτοις δεν εξηγεί σε ποιο βαθμό η ασάφεια αυτή θα μπορούσε να οδηγήσει στην καταβολή ενίσχυσης μεγαλύτερης από τη ζημία που πράγματι υπέστη η SAS.

49 Τέλος, μολονότι πρέπει να σημειωθεί ότι η μέθοδος που καθόρισε η Επιτροπή δεν καθιστά δυνατό να αποφευχθεί εντελώς το ενδεχόμενο η αποτίμηση της εν λόγω ζημίας να περιλαμβάνει και τις συνέπειες αποφάσεων της SAS οι οποίες δεν συνδέονται άμεσα με την πανδημία COVID-19, επισημαίνεται ότι η προσφεύγουσα δεν προσκομίζει κανένα στοιχείο που να αποδεινύει ότι, ελλείψει της πανδημίας αυτής, τα έσοδα της SAS θα είχαν πιθανώς μειωθεί κατά την περίοδο μεταξύ Μαρτίου 2020 και Φεβρουαρίου 2021 σε σχέση με την περίοδο μεταξύ Μαρτίου 2019 και Φεβρουαρίου 2020.

50 Υπό τις συνθήκες αυτές, λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω στοιχείων, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο ούτε σε πλάνη εκτιμήσεως όσον αφορά την αποτίμηση της ζημίας που υπέστη η SAS.

51 Όσον αφορά, δεύτερον, τη ζημία που υπέστησαν οι λοιπές αεροπορικές εταιρίες στη Σουηδία, η προσφεύγουσα υποστηρίζει, στηριζόμενη στην επιχειρηματολογία που ανέπτυξε στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ακυρώσεως, ότι η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη το σύνολο των ζημιωθέντων από το επίμαχο έκτακτο γεγονός, κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ. Εντούτοις, υπενθυμίζεται ότι, όπως προαναφέρθηκε στη σκέψη 25 ανωτέρω, τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να χορηγούν ενισχύσεις στο σύνολο των ζημιωθέντων για τις ζημίες που υπέστησαν από ένα τέτοιο έκτακτο γεγονός. Κατά συνέπεια, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η προσφεύγουσα, για τη χορήγηση ενίσχυσης μόνον υπέρ της SAS, η Επιτροπή δεν όφειλε να αποδείξει ότι η ζημία που προκλήθηκε από το γεγονός αυτό επηρέαζε μόνον την επιχείρηση αυτή.

52 Δεύτερον, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν είχε τη δυνατότητα να ελέγξει αν το επίμαχο μέτρο ήταν σύμφωνο προς την αρχή της αναλογικότητας πριν τον Μάρτιο του 2021. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η SAS ωφελείται από το σύνολο της ενίσχυσης σχεδόν αμέσως μετά την έκδοση της προσβαλλόμενης απόφασης, ενώ η ζημία πρόκειται να επέλθει σταδιακά μέχρι τον Μάρτιο του 2021 και το ύψος της ζημίας αυτής παραμένει υποθετικό, λαμβανομένης ιδίως υπόψη της έλλειψης μεθόδου για τον υπολογισμό της.

53 Συναφώς, πρώτον, επισημαίνεται ότι το επίμαχο μέτρο είναι εγγύηση επί πίστωσης με ανανεώσιμο πιστωτικό όριο. Επομένως, το ανώτατο ποσό της ενίσχυσης, δηλαδή το εγγυημένο ποσό των 1,5 δισεκατομμυρίων SEK, θα καταβληθεί μόνον στην περίπτωση που η SAS αδυνατεί να αποπληρώσει το σύνολο των ποσών που δανείστηκε. Η προσφεύγουσα όμως δεν προσκομίζει κανένα στοιχείο που να αποδεινύει ότι, κατά τον χρόνο της έκδοσης της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή όφειλε να γνωρίζει ότι η SAS θα βρισκόταν κατ' ανάγκην σε αδυναμία αποπληρωμής.

54 Επομένως, όπως προκύπτει εξάλλου και από την ανακοίνωση της Επιτροπής για την εφαρμογή των άρθρων [107] και [108 ΣΛΕΕ] στις κρατικές ενισχύσεις με τη μορφή εγγυήσεων (ΕΕ 2008, C 155, σ. 10), το ποσό των ενισχύσεων υπέρ της SAS αντιστοιχούσε, στην πραγματικότητα, στη διαφορά του επιτοκίου που μπορούσε να επιτύχει η SAS με το επίμαχο μέτρο ή ελλείψει αυτού κατά τον χρόνο έκδοσης της προσβαλλόμενης απόφασης.

55 Η Επιτροπή υπολόγισε το μέγιστο επιτόκιο, ελλείψει του επίμαχου μέτρου, σε 10,26 %, χωρίς αυτό να αμφισβητηθεί από την προσφεύγουσα. Κατά συνέπεια, το ποσό των ενισχύσεων προς τη SAS δεν μπορεί να υπερβεί τα 153,9 εκατομμύρια SEK το πρώτο έτος, από τα οποία πρέπει, επιπλέον, να αφαιρεθεί η τιμή του μέτρου αυτού που χρεώθηκε στη SAS, η οποία ανέρχεται, σύμφωνα με την προσβαλλόμενη απόφαση, σε τουλάχιστον 15 εκατομμύρια SEK ετησίως, καθώς και το επιτόκιο που διαπραγματεύθηκε η SAS, λαμβανομένης υπόψη της λήψης του εν λόγω μέτρου.

56 Επομένως, η προσφεύγουσα υποστηρίζει αβάσιμα ότι η SAS ενδέχεται να εισπράξει το σύνολο της ενίσχυσης αμέσως μετά την έκδοση της προσβαλλόμενης απόφασης.

57 Δεύτερον, η Επιτροπή έκρινε, εν πάση περιπτώσει, ότι η ζημία που υπέστη η SAS, εκτιμώμενη τουλάχιστον σε 5 δισεκατομμύρια SEK, ήταν μεγαλύτερη από το ποσό εγγύησης του επίμαχου μέτρου, δηλαδή τα 1,5 δισεκατομμύρια SEK. Πάντως, μολονότι η εκτίμηση της ζημίας εξαρτάται από προβλέψεις σχετικά με τη μείωση της εναέριας κυκλοφορίας, η προσφεύγουσα δεν προσκομίζει κανένα στοιχείο ικανό να κλονίσει την εκτίμηση αυτή. Ειδικότερα, η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί την παραδοχή στην οποία στηρίχθηκε η Επιτροπή περί μείωσης της εναέριας κυκλοφορίας κατά 50 % έως 60 % για την περίοδο μεταξύ Μαρτίου 2020 και Φεβρουαρίου 2021 σε σχέση με την περίοδο μεταξύ Μαρτίου 2019 και Φεβρουαρίου 2020. Η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί επίσης ότι η ζημία που υπέστη η SAS λόγω της πανδημίας COVID-19 ανέρχεται τουλάχιστον σε 5 δισεκατομμύρια SEK.

58 Υπό τις συνθήκες αυτές, η προσφεύγουσα δεν μπορεί βασίμως να αμφισβητήσει ότι το επίμαχο μέτρο είναι σύμφωνο προς την αρχή της αναλογικότητας.

59 Τρίτον, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη τις ενισχύσεις που χορηγήθηκαν από το Βασίλειο της Νορβηγίας και από το Βασίλειο της Δανίας, ούτε εκείνες που θα μπορούσαν να χορηγηθούν πριν από τον Μάρτιο του 2021.

60 Συναφώς, αρκεί να επισημανθεί, αφενός, ότι με την προσβαλλόμενη απόφαση η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η ζημία που υπέστη η SAS, εκτιμώμενη σε τουλάχιστον 5 δισεκατομμύρια SEK, ήταν μεγαλύτερη από το άθροισμα των εγγυημένων ποσών που προέκυπταν από το επίμαχο μέτρο και από το μέτρο που είχε θεσπίσει προηγουμένως το Βασίλειο της Δανίας υπέρ της SAS, δηλαδή το ποσό των 3 δισεκατομμυρίων SEK. Αφετέρου, η Επιτροπή μνημόνευσε ρητώς το σύνολο των ενισχύσεων που θα μπορούσαν να χορηγηθούν στη SAS λόγω των ζημιών που προκάλεσε η πανδημία COVID-19 πριν από το πρώτο τρίμηνο του 2021. Το Βασίλειο της Σουηδίας δεσμεύθηκε έτσι να ζητήσει την επιστροφή της ενίσχυσης που προέκυπτε από το επίμαχο μέτρο, εάν το μέτρο αυτό, αθροιζόμενο μαζί με άλλα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που χορηγήθηκαν από αλλοδαπές αρχές, υπερέβαινε τη ζημία που πράγματι υπέστη η SAS.

61 Κατά συνέπεια, η προσφεύγουσα υποστηρίζει αβάσιμα ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη τις ενισχύσεις που χορηγήθηκαν από το Βασίλειο της Νορβηγίας και από το Βασίλειο της Δανίας, ούτε εκείνες που θα μπορούσαν να χορηγηθούν πριν από τον Μάρτιο του 2021.

62 Τέταρτον, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που απορρέει από το γεγονός ότι το επίμαχο μέτρο εισάγει δυσμενείς διακρίσεις.

63 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, για την εκτίμηση της συμβατότητας ενίσχυσης με την εσωτερική αγορά, το πλεονέκτημα που παρέχει η ενίσχυση αυτή στον αποδέκτη της δεν περιλαμβάνει το ενδεχόμενο οικονομικό όφελος που αυτός αποκόμισε από την εκμετάλλευση του πλεονεκτήματος αυτού. Ένα τέτοιο όφελος μπορεί να μην ταυτίζεται με το πλεονέκτημα στο οποίο συνίσταται η εν

λόγω ενίσχυση ή ακόμη και να αποδειχθεί ανύπαρκτο, χωρίς το γεγονός αυτό να μπορεί να δικαιολογήσει διαφορετική εκτίμηση της συμβατότητας της ενίσχυσης αυτής με την εσωτερική αγορά (πρβλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Επιτροπή κατά Aer Lingus και Ryanair Designated Activity, C-164/15 P και C-165/15 P, EU:C:2016:990, σκέψη 92).

64 Κατά συνέπεια, διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή ορθώς έλαβε υπόψη το απορρέον από το επίμαχο μέτρο πλεονέκτημα υπέρ της SAS, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 52 έως 58 ανωτέρω. Αντιθέτως, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν προσδιόρισε την ύπαρξη ενδεχόμενου οικονομικού οφέλους απορρέοντος από το πλεονέκτημα αυτό.

65 Υπό τις συνθήκες αυτές, η προσφεύγουσα προσάπτει αβάσιμα στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη ενδεχόμενο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που απορρέει από το ότι το επίμαχο καθεστώς ενισχύσεων εισάγει δυσμενείς διακρίσεις, όπως αυτή υποστηρίζει.

66 Κατά συνέπεια, πρέπει να απορριφθεί το δεύτερο σκέλος του δευτέρου λόγου ακυρώσεως της προσφεύγουσας και, συνεπακόλουθα, ο λόγος αυτός στο σύνολό του.

Επί του τρίτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται ότι η Επιτροπή παρέβη διάφορες διατάξεις σχετικά με την απελευθέρωση των αεροπορικών μεταφορών εντός της Ένωσης

67 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή παραβίασε την αρχή της απαγόρευσης των δυσμενών διακρίσεων, καθώς και την αρχή της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών και της ελευθερίας εγκατάστασης, για τον λόγο ότι το επίμαχο μέτρο προβλέπει ευνοϊκότερους όρους που ισχύουν μόνο για τις επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες στη Σουηδία.

68 Η Επιτροπή, η Γαλλική Δημοκρατία, το Βασίλειο της Σουηδίας και η SAS αμφισβητούν την επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας.

69 Υπενθυμίζεται ότι κρατική ενίσχυση αντιβαίνουσα σε διατάξεις ή γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης δεν μπορεί να κηρυχθεί συμβατή με την εσωτερική αγορά (απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2020, Αυστρία κατά Επιτροπής, C-594/18 P, EU:C:2020:742, σκέψη 44· πρβλ., επίσης, απόφαση της 15ης Απριλίου 2008, Nuova Agricast, C-390/06, EU:C:2008:224, σκέψεις 50 και 51).

Όσον αφορά την παραβίαση της αρχής της απαγόρευσης των δυσμενών διακρίσεων

70 Η αρχή της απαγόρευσης των δυσμενών διακρίσεων επιτάσσει να μην αντιμετωπίζονται διαφορετικά παρόμοιες καταστάσεις, ούτε να αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο διαφορετικές μεταξύ τους καταστάσεις, εκτός αν η διαφορετική αντιμετώπιση δικαιολογείται αντικειμενικώς (απόφαση της 15ης Απριλίου 2008, Nuova Agricast, C-390/06, EU:C:2008:224, σκέψη 66· πρβλ., επίσης, απόφαση της 5ης Ιουνίου 2018, Montero Mateos, C-677/16, EU:C:2018:393, σκέψη 49).

71 Τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν διαφορετικές καταστάσεις και τη συγκρισιμότητά τους πρέπει, ειδικότερα, να προσδιορίζονται και να εκτιμώνται υπό το φως του αντικειμένου και του σκοπού της κοινοτικής πράξεως που θεσπίζει την εν λόγω διάκριση. Επιπλέον, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι αρχές και οι σκοποί του τομέα στον οποίο εμπίπτει η επίμαχη πράξη (απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2008, Arcelor Atlantique et Lorraine κ.λπ., C-127/07, EU:C:2008:728, σκέψη 26).

72 Περαιτέρω, υπενθυμίζεται ότι η αρχή της αναλογικότητας, η οποία συγκαταλέγεται στις γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης, απαιτεί οι πράξεις των θεσμικών οργάνων της Ένωσης να μην υπερβαίνουν τα όρια του κατάλληλου και αναγκαίου μέτρου για την επίτευξη των θεμιτών σκοπών που επιδιώκει η σχετική ρύθμιση (απόφαση της 17ης Μαΐου 1984, Denkavit Nederland, 15/83, EU:C:1984:183, σκέψη 25), εξυπακουομένου ότι, όταν υφίσταται δυνατότητα επιλογής μεταξύ περισσότερων κατάλληλων μέτρων, πρέπει να επιλέγεται το λιγότερο επαχθές και ότι τα μειονεκτήματα που προκαλούνται από το μέτρο αυτό δεν πρέπει να είναι υπέρμετρα σε σχέση με τους επιδιωκόμενους σκοπούς [απόφαση της 30ής Απριλίου 2019, Ιταλία κατά Συμβουλίου (Αλιευτική ποσόστωση για τον ξιφία της Μεσογείου), C-611/17, EU:C:2019:332, σκέψη 55].

73 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση επιτρέπει μεταχείριση εισάγουσα δυσμενείς διακρίσεις, η οποία δεν είναι αναγκαία για την επίτευξη του σκοπού του επίμαχου μέτρου, δηλαδή για την αποκατάσταση των ζημιών που προκάλεσε η πανδημία COVID-19. Θεωρεί επίσης ότι ο σκοπός της διατήρησης της συνδεσιμότητας της Σουηδίας και της ενδοσκανδιναβικής συνδεσιμότητας που επίσης διαλαμβάνεται στην απόφαση αυτή αντιβαίνει στο άρθρο 107, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ. Επιπλέον, ο σκοπός αυτός, καθώς και ο σκοπός της διατήρησης της διάρθρωσης της αγοράς επιβάλλουν να ληφθούν υπόψη και άλλες αεροπορικές εταιρίες, στο μέτρο που η SAS αντιπροσωπεύει λιγότερο από το ήμισυ της συνολικής εσωτερικής και διεθνούς εναέριας κυκλοφορίας επιβατών στη Σουηδία. Η προσφεύγουσα διευκρινίζει, εξάλλου, ότι το σουηδικό καθεστώς ενισχύσεων διασφαλίζει τη συνδεσιμότητα της Σουηδίας και ότι το επίμαχο μέτρο εισάγει διάκριση υπέρ της SAS σε σχέση με τις λοιπές αεροπορικές εταιρίες οι οποίες θα μπορούσαν να υπαχθούν στο εν λόγω καθεστώς. Τέλος, ο σκοπός της διατήρησης της ενδοσκανδιναβικής συνδεσιμότητας συνιστά διάκριση λόγω ιθαγένειας.

74 Συναφώς, πρώτον, επισημαίνεται ότι, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η προσφεύγουσα, το επίμαχο μέτρο δεν έχει ως σκοπό, πέραν της μερικής αποζημίωσης της SAS για τη ζημία που προκλήθηκε από την πανδημία COVID-19, τη διατήρηση της συνδεσιμότητας της Σουηδίας, της «ενδοσκανδιναβικής προσβασιμότητας» ή της σουηδικής οικονομίας.

75 Συγκεκριμένα, αφενός, επισημαίνεται ότι η προσφεύγουσα παραπέμπει, προς τούτο, στην παράγραφο 26 της προσβαλλόμενης απόφασης. Η παράγραφος αυτή όμως εντάσσεται στο σημείο με τίτλο «Δικαιούχος», το οποίο περιορίζεται στην περιγραφή του δικαιούχου του επίμαχου μέτρου, δηλαδή της SAS. Αφετέρου, όπως προκύπτει από το σημείο της απόφασης αυτής που φέρει τον τίτλο «Σκοπός του μέτρου», και ειδικότερα από την παράγραφό του 9, το επίμαχο μέτρο αποσκοπεί αποκλειστικά στην μερική αποζημίωση της SAS για τη ζημία που προκλήθηκε από την ακύρωση ή τον εκ νέου προγραμματισμό των πτήσεών της κατόπιν της επιβολής περιορισμών στις μετακινήσεις εν μέσω της πανδημίας COVID-19.

76 Επομένως, η προσφεύγουσα υποστηρίζει αβάσιμα ότι το επίμαχο μέτρο έχει ως σκοπό τη διατήρηση της διάρθρωσης της αγοράς. Συναφώς, επισημαίνεται ότι, στην πρώτη σελίδα του εγγράφου με τίτλο «Επισκόπηση των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις και τις υποχρεώσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας που ισχύουν στον αεροπορικό τομέα όσο διαρκεί η έξαρση της COVID-19», η Επιτροπή διευκρινίζει βεβαίως ότι, «[π]ρος το συμφέρον της οικονομίας και των καταναλωτών της Ένωσης, τα κράτη μέλη πρέπει να επεξεργάζονται τα μέτρα που λαμβάνουν χωρίς δυσμενείς διακρίσεις και κατά τρόπο που να διαφυλάσσει τη διάρθρωση της αγοράς ως είχε πριν από την κρίση και να οδηγήσει στην ταχεία οικονομική αποκατάσταση». Εντούτοις, μολονότι μπορεί να είναι προτιμότερο, από την άποψη του ανταγωνισμού, να βοηθηθεί το σύνολο των οικονομικών παραγόντων προκειμένου να αποφευχθεί η μείωση του αριθμού τους, υπενθυμίζεται ότι, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 25 ανωτέρω, τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται

να αποκαταστήσουν το σύνολο των ζημιών που προκλήθηκαν από έκτακτο γεγονός κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ και, κατά συνέπεια, δεν υποχρεούνται να χορηγούν ενισχύσεις στο σύνολο των ζημιωθέντων.

77 Δεύτερον, επισημαίνεται ότι ατομική ενίσχυση όπως η επίμαχη ωφελεί εξ ορισμού μία μόνον επιχείρηση, αποκλειομένων όλων των άλλων επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που βρίσκονται σε κατάσταση παρόμοια με εκείνη του δικαιούχου της ενίσχυσης αυτής. Επομένως, ως εκ της φύσεώς της, μια τέτοια ατομική ενίσχυση εισάγει διαφορετική μεταχείριση, η οποία μπορεί να συνιστά ακόμη και δυσμενή διάκριση, η οποία είναι ωστόσο εγγενής στον ατομικό χαρακτήρα του εν λόγω μέτρου. Η θέση που υποστηρίζει όμως η προσφεύγουσα, κατά την οποία η επίμαχη ατομική ενίσχυση είναι αντίθετη προς την αρχή της απαγόρευσης των δυσμενών διακρίσεων, ισοδυναμεί κατ' ουσίαν με συστηματική αμφισβήτηση της συμβατότητας με την εσωτερική αγορά κάθε ατομικής ενίσχυσης απλώς και μόνο λόγω του ότι έχει εγγενώς αποκλειστικό χαρακτήρα και εισάγει, ως εκ τούτου, δυσμενείς διακρίσεις, ενώ το δίκαιο της Ένωσης επιτρέπει στα κράτη μέλη να χορηγούν ατομικές ενισχύσεις υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται όλοι οι όροι του άρθρου 107, ΣΛΕΕ.

78 Συναφώς, επισημάνθηκε εξάλλου, στη σκέψη 25 ανωτέρω, ότι, όσον αφορά ειδικότερα το άρθρο 107, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ, τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να επανορθώσουν το σύνολο των ζημιών που προκλήθηκαν από έκτακτο γεγονός και, κατά συνέπεια, δεν υποχρεούνται να χορηγούν ενισχύσεις στο σύνολο των ζημιωθέντων.

79 Τρίτον, επισημαίνεται ότι, λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας που υπομνήσθηκε στη σκέψη 71 ανωτέρω, η προσφεύγουσα ορθώς προβάλλει ότι από τους περιορισμούς σχετικά με την πανδημία COVID-19 επηρεάστηκαν όλες οι αεροπορικές εταιρίες που δραστηριοποιούνται στη Σουηδία και ότι, κατά συνέπεια, υπέστησαν όλες, όπως και η SAS, ζημία λόγω της ακύρωσης ή του εκ νέου προγραμματισμού των πτήσεών τους κατόπιν της επιβολής περιορισμών στις μετακινήσεις εν μέσω της πανδημίας COVID-19.

80 Ωστόσο, ακόμη και αν υποτεθεί ότι, όπως υποστηρίζει η προσφεύγουσα, η διαφορετική μεταχείριση που εισάγει το επίμαχο μέτρο, καθόσον ωφελεί μόνον τη SAS, μπορεί να εξομοιωθεί με δυσμενή διάκριση, πρέπει να εξακριβωθεί αν η μεταχείριση αυτή δικαιολογείται από θεμιτό σκοπό και αν είναι αναγκαία, κατάλληλη και ανάλογη για την επίτευξη του σκοπού αυτού (βλ. σκέψεις 70 και 72 ανωτέρω). Ομοίως, στον βαθμό που η προσφεύγουσα παραπέμπει στο άρθρο 18, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, υπογραμμίζεται ότι κατά τη διάταξη αυτή, απαγορεύεται κάθε δυσμενής διάκριση λόγω ιθαγενείας εντός του πεδίου εφαρμογής των Συνθηκών «με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεών τους». Ως εκ τούτου, πρέπει να εξακριβωθεί αν η διαφορετική αυτή μεταχείριση επιτρέπεται υπό το πρίσμα του άρθρου 107, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ, το οποίο αποτελεί τη νομική βάση της προσβαλλόμενης απόφασης. Συγκεκριμένα, πρέπει να εξεταστεί, αφενός, εάν ο σκοπός του επίμαχου μέτρου ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της τελευταίας αυτής διάταξης και, αφετέρου, εάν οι όροι χορήγησης του επίμαχου μέτρου, δηλαδή εν προκειμένω το γεγονός ότι το μέτρο αυτό ωφελεί μόνον τη SAS, καθιστούν δυνατή την επίτευξη του εν λόγω σκοπού και δεν υπερβαίνουν το αναγκαίο για την επίτευξή του μέτρο.

81 Όσον αφορά τον σκοπό του επίμαχου μέτρου, η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί ότι η αποκατάσταση ζημίας που προκλήθηκε από την ακύρωση ή τον εκ νέου προγραμματισμό των πτήσεων μιας αεροπορικής εταιρίας κατόπιν της επιβολής περιορισμών στις μετακινήσεις εν μέσω της πανδημίας COVID-19 επιτρέπει την επανόρθωση των ζημιών που προκάλεσε η

πανδημία αυτή. Όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 20 ανωτέρω, η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί επίσης ότι η πανδημία COVID-19 συνιστά έκτακτο γεγονός κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ.

82 Όσον αφορά τους όρους χορήγησης του επίμαχου μέτρου, η Επιτροπή επισήμανε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ότι η SAS, οι δραστηριότητες της οποίας επικεντρώνονταν στη Δανία, στη Σουηδία και στη Νορβηγία, αντιπροσώπευε το 67 % της ενδοσκανδιναβικής εναέριας κυκλοφορίας και σχεδόν το ήμισυ της εσωτερικής εναέριας κυκλοφορίας στη Σουηδία (49,2 %). Η ίδια η προσφεύγουσα αναγνωρίζει ότι «[τ]ο μερίδιο αγοράς αποτελεί αποδεκτό δείκτη των ζημιών που υπέστησαν οι αεροπορικές εταιρίες».

83 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει, εντούτοις, ότι το γεγονός αυτό δεν δικαιολογεί τη διαφορετική μεταχείριση που απορρέει από το επίμαχο μέτρο. Συγκεκριμένα, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι η διαφορετική μεταχείριση δεν είναι σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας, καθόσον το μέτρο αυτό χορηγεί στη SAS το σύνολο της ενίσχυσης για την επανόρθωση της ζημίας που προκλήθηκε από την πανδημία COVID-19, ενώ η SAS υπέστη μόνον το 35 % της ζημίας αυτής.

84 Συναφώς, από την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι η SAS, λόγω του σημαντικότερου μεριδίου της στην αγορά, επηρεάστηκε περισσότερο από τους περιορισμούς σχετικά με την πανδημία COVID-19 σε σχέση με τις άλλες αεροπορικές εταιρίες που δραστηριοποιούνται στη Σουηδία. Τούτο επιβεβαιώνεται, εξάλλου, από τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στο παράρτημα Α.3.2 του δικογράφου της προσφυγής, από τα οποία προκύπτει ότι η SAS κατείχε το μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς στη Σουηδία, ύψους 35 %, και ότι αυτό το μερίδιο αγοράς ήταν σημαντικά υψηλότερο από εκείνο του πλησιέστερου ανταγωνιστή της και από εκείνο της προσφεύγουσας, οι οποίοι κατείχαν μερίδιο αγοράς 19 % και 5 % αντιστοίχως.

85 Επιπλέον, από τα στοιχεία που μνημονεύονται στη σκέψη 82 ανωτέρω προκύπτει ειδικότερα ότι οι εν λόγω περιορισμοί έπληξαν αναλογικά τη SAS πολύ περισσότερο από ό,τι την προσφεύγουσα, η οποία, όπως προκύπτει από το παράρτημα Α.3.2 του δικογράφου της προσφυγής, πραγματοποιούσε ελάχιστο μόνο μέρος της δραστηριότητάς της από και προς τη Σουηδία, σε αντίθεση με τη SAS, της οποίας το αντίστοιχο μέρος της δραστηριότητάς της είναι πολύ μεγαλύτερο.

86 Κατά συνέπεια, διαπιστώνεται ότι η διαφορετική μεταχείριση υπέρ της SAS είναι κατάλληλη για την επανόρθωση των ζημιών από τους εν λόγω περιορισμούς και δεν υπερβαίνει το αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού αυτού μέτρο, σύμφωνα με τους λόγους που εκτέθηκαν στις σκέψεις 52 έως 61 ανωτέρω.

87 Επιπλέον, η προσφεύγουσα δεν απέδειξε ότι, λαμβανομένου υπόψη του χαμηλού ποσού του επίμαχου μέτρου, το οποίο υπομνήσθηκε στη σκέψη 55 ανωτέρω, υπό το πρίσμα της αποτίμησης της ζημίας που υπέστη η SAS, η οποία υπομνήσθηκε στη σκέψη 41 ανωτέρω, η κατανομή του εν λόγω ποσού μεταξύ του συνόλου των αεροπορικών εταιριών που δραστηριοποιούνται στη Σουηδία δεν θα στερούσε το εν λόγω μέτρο από την πρακτική αποτελεσματικότητά του.

88 Τέλος, μολονότι από την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει πράγματι ότι το επίμαχο μέτρο χορηγήθηκε στη SAS ιδίως για τον λόγο ότι ήταν επίσης επιλέξιμη για το σουηδικό καθεστώς ενισχύσεων και, κατά συνέπεια, διότι ήταν κάτοχος αδείας χορηγηθείσας από το Βασίλειο της Σουηδίας, επισημαίνεται ότι σκοπός του μέτρου αυτού είναι απλώς η επανόρθωση της ζημίας που υπέστη η SAS και όχι το σύνολο των επιλέξιμων για το εν λόγω καθεστώς αεροπορικών εταιριών. Δεδομένου ότι η SAS επλήγη από τους σχετικούς με την πανδημία COVID-19

περιορισμούς περισσότερο από ό,τι το σύνολο των εταιριών που δραστηριοποιούνται στη Σουηδία, περιλαμβανομένων εκείνων που είναι κάτοχοι αδείας χορηγηθείσας από άλλο, πλην της Σουηδίας, κράτος μέλος, πρέπει να γίνει δεκτό ότι τα κριτήρια επιλεξιμότητας του σουηδικού καθεστώτος ενισχύσεων δεν μπορούν να κλονίσουν τη νομιμότητα της προσβαλλόμενης απόφασης.

89 Επομένως, η χορήγηση του επίμαχου μέτρου μόνο στη SAS ήταν δικαιολογημένη και το επίμαχο μέτρο δεν παραβιάζει την αρχή της απαγόρευσης των δυσμενών διακρίσεων.

Επί της παραβίασης της ελευθερίας εγκατάστασης και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών

90 Υπενθυμίζεται, αφενός, ότι οι διατάξεις της Συνθήκης ΛΕΕ σχετικά με την ελευθερία εγκατάστασης έχουν ως σκοπό να εξασφαλίζουν εντός του κράτους μέλους υποδοχής την ίση μεταχείριση των αλλοδαπών με τους ημεδαπούς (βλ. απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2015, Finanzamt Linz, C-66/14, EU:C:2015:661, σκέψη 26 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

91 Αφετέρου, η εν λόγω ελευθερία απαγορεύει την εφαρμογή οποιασδήποτε εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως που έχει ως αποτέλεσμα να καθίσταται η παροχή υπηρεσιών μεταξύ κρατών μελών δυσκολότερη απ' ό,τι η παροχή υπηρεσιών που πραγματοποιείται αποκλειστικώς στο εσωτερικό ενός κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως λόγω ιθαγενείας ή τόπου διαμονής (πρβλ. απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2003, Στυλιανάκης, C-92/01, EU:C:2003:72, σκέψη 25). Ωστόσο, διαπιστώνεται ότι, δυνάμει του άρθρου 58, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, η ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών στον τομέα των μεταφορών διέπεται από τις διατάξεις του τίτλου που αναφέρεται στις μεταφορές, ήτοι του τίτλου VI της Συνθήκης ΛΕΕ. Συνεπώς, η ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών στον τομέα των μεταφορών διέπεται, στο πλαίσιο του πρωτογενούς δικαίου, από ειδικό νομικό καθεστώς (απόφαση της 18ης Μαρτίου 2014, International Jet Management, C-628/11, EU:C:2014:171, σκέψη 36). Κατά συνέπεια, το άρθρο 56 ΣΛΕΕ, το οποίο κατοχυρώνει την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, δεν έχει αυτό καθεαυτό εφαρμογή στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών (απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2011, Neukirchinger, C-382/08, EU:C:2011:27, σκέψη 22).

92 Επομένως, μέτρα απελευθέρωσης όσον αφορά τις αεροπορικές μεταφορές μπορούν να θεσπίζονται μόνο βάσει του άρθρου 100, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ (απόφαση της 18ης Μαρτίου 2014, International Jet Management, C-628/11, EU:C:2014:171, σκέψη 38). Όπως ορθώς επισημαίνει η προσφεύγουσα, βάσει της ως άνω διάταξης ο νομοθέτης της Ένωσης εξέδωσε τον κανονισμό 1008/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Σεπτεμβρίου 2008, σχετικά με κοινούς κανόνες εκμετάλλευσης των αεροπορικών γραμμών στην Κοινότητα (ΕΕ 2008, L 293, σ. 3), σκοπός του οποίου είναι ακριβώς να καθορίσει, στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών, τις προϋποθέσεις εφαρμογής της αρχής της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 6ης Φεβρουαρίου 2003, Στυλιανάκης, C-92/01, EU:C:2003:72, σκέψεις 23 και 24).

93 Εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι η προσφεύγουσα υποστηρίζει κατ' ουσίαν ότι το επίμαχο μέτρο συνιστά εμπόδιο στην ελευθερία εγκατάστασης και στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών λόγω του ότι εισάγει δυσμενείς διακρίσεις.

94 Μολονότι είναι αληθές ότι το επίμαχο μέτρο αφορά ατομική ενίσχυση που χορηγείται μόνο στη SAS, η προσφεύγουσα δεν αποδεικνύει γιατί ο αποκλειστικός αυτός χαρακτήρας είναι ικανός να την αποτρέψει από την εγκατάσταση στη Σουηδία ή την παροχή υπηρεσιών από και προς τη χώρα αυτή. Η προσφεύγουσα δεν προσδιορίζει τα πραγματικά ή νομικά στοιχεία λόγω των οποίων το

μέτρο αυτό παράγει περιοριστικά αποτελέσματα πέραν του ορίου ενεργοποίησης της απαγόρευσης του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, αποτελέσματα τα οποία, όπως κρίθηκε στις σκέψεις 70 έως 89 ανωτέρω, είναι εντούτοις αναγκαία και αναλογικά για την επανόρθωση των ζημιών που προκάλεσε στη SAS το έκτακτο γεγονός της πανδημίας COVID-19, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του άρθρου 107, παράγραφος 3, στοιχείο β', ΣΛΕΕ.

95 Κατά συνέπεια, το επίμαχο μέτρο δεν μπορεί να συνιστά εμπόδιο στην ελευθερία εγκαταστάσεως ή στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών. Επομένως, η προσφεύγουσα προσάπτει αβάσιμα στην Επιτροπή ότι δεν εξέτασε τη συμβατότητα του μέτρου αυτού με την ελευθερία εγκατάστασης και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.

96 Υπό τις συνθήκες αυτές, ο τρίτος λόγος ακυρώσεως που προβάλλει η προσφεύγουσα πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τετάρτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται ότι η Επιτροπή προσέβαλε τα διαδικαστικά δικαιώματα της προσφεύγουσας διότι δεν κίνησε την επίσημη διαδικασία έρευνας παρά τις σοβαρές δυσχέρειες

97 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η εξέταση στην οποία προέβη η Επιτροπή ήταν ανεπαρκής, ιδίως όσον αφορά την αναλογικότητα του επίμαχου μέτρου και τη συμβατότητά του με την αρχή της απαγόρευσης των δυσμενών διακρίσεων και με τις αρχές της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών και της ελευθερίας εγκατάστασης. Ο ανεπαρκής χαρακτήρας της εξέτασης αυτής μαρτυρεί την ύπαρξη σοβαρών δυσχερειών συνεπεία των οποίων η Επιτροπή θα έπρεπε να κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας και να παράσχει στην προσφεύγουσα τη δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις της και να επηρεάσει με τον τρόπο αυτόν την εν λόγω εξέταση.

98 Η Επιτροπή, η Γαλλική Δημοκρατία, το Βασίλειο της Σουηδίας και η SAS αμφισβητούν την επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας.

99 Επισημαίνεται ότι, όπως κατ' ουσίαν προβάλλει και η Επιτροπή, ο τέταρτος λόγος ακυρώσεως της προσφεύγουσας έχει, στην πραγματικότητα, επικουρικό χαρακτήρα, για την περίπτωση που το Γενικό Δικαστήριο δεν εξετάσει το βάσιμο, συνολικά, της εκτίμησης της ενίσχυσης. Πράγματι, κατά πάγια νομολογία, ο λόγος αυτός αποσκοπεί στο να παράσχει στον ενδιαφερόμενο τη δυνατότητα να ασκήσει παραδεκτώς, υπό την ιδιότητα αυτή, προσφυγή δυνάμει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, κάτι το οποίο δεν θα είχε άλλως τη δυνατότητα να πράξει (πρβλ. αποφάσεις της 24ης Μαΐου 2011, Επιτροπή κατά Kronoply και Kronotex, C-83/09 P, EU:C:2011:341, σκέψη 48, και της 27ης Οκτωβρίου 2011, Αυστρία κατά Scheucher-Fleisch κ.λπ., C-47/10 P, EU:C:2011:698, σκέψη 44). Το Γενικό Δικαστήριο, όμως, εξέτασε τους τρεις πρώτους λόγους της προσφυγής, οι οποίοι αφορούσαν το βάσιμο συνολικά της εκτίμησης της ενίσχυσης, οπότε παύει να υφίσταται ο σκοπός για τον οποίον προβλήθηκε ο ως άνω λόγος.

100 Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι ο λόγος αυτός στερείται αυτοτελούς περιεχομένου. Πράγματι, στο πλαίσιο αυτού του λόγου, η προσφεύγουσα δύναται να προβάλει, για την προάσπιση των διαδικαστικών δικαιωμάτων που της αναγνωρίζονται στο πλαίσιο της επίσημης διαδικασίας έρευνας, αποκλειστικώς λόγους ικανούς να αποδείξουν ότι η εκτίμηση των πληροφοριών και των στοιχείων που διέθετε ή μπορούσε να διαθέτει η Επιτροπή, στο πλαίσιο του προκαταρκτικού σταδίου εξέτασης του κοινοποιηθέντος μέτρου, θα έπρεπε να δημιουργήσει αμφιβολίες όσον αφορά τη συμβατότητα του μέτρου με την εσωτερική αγορά (πρβλ. αποφάσεις της 22ας Δεκεμβρίου 2008, Régie Networks, C-333/07, EU:C:2008:764, σκέψη 81, της 9ης Ιουλίου 2009, 3F κατά Επιτροπής, C-319/07 P, EU:C:2009:435, σκέψη 35, και της

24ης Μαΐου 2011, Επιτροπή κατά Kronoply και Kronotex, C-83/09 P, EU:C:2011:341, σκέψη 59), όπως είναι ο ανεπαρκής ή ατελής χαρακτήρας της εξέτασης που έχει πραγματοποιήσει η Επιτροπή κατά τη διαδικασία προκαταρκτικής εξέτασης ή η ύπαρξη καταγγελιών τρίτων. Εντούτοις, επισημαίνεται ότι ο τέταρτος λόγος ακυρώσεως επαναλαμβάνει συνοπτικά τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν στο πλαίσιο του πρώτου, του δευτέρου και του τρίτου λόγου ακυρώσεως, χωρίς να εκθέτει συγκεκριμένα στοιχεία σχετικά με ενδεχόμενες σοβαρές δυσχέρειες.

101 Για τους λόγους αυτούς, διαπιστώνεται ότι, καθόσον το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε επί της ουσίας τους ως άνω λόγους, παρέλκει η εξέταση του βασίμου του λόγου αυτού.

Επί του πέμπτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται ότι η Επιτροπή παρέβη το άρθρο 296, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ

102 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή παρέβη το άρθρο 296, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, στο μέτρο που δεν εκτίμησε το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που χορηγήθηκε στη SAS, δεν εξήγησε τον τρόπο με τον οποίο προσδιόρισε το ποσό του επίμαχου μέτρου, δεν αξιολόγησε τις ζημίες που προκάλεσε η πανδημία COVID-19, δεν εξακρίβωσε αν το μέτρο αυτό ήταν σύμφωνο με την αρχή της απαγόρευσης των δυσμενών διακρίσεων και με τις αρχές της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών και της ελευθερίας εγκατάστασης, δεν έλαβε υπόψη το γεγονός ότι το εν λόγω μέτρο ήταν επικουρικό σε σχέση με το σουηδικό καθεστώς ενισχύσεων και δεν εξακρίβωσε αν το μέτρο ήταν συμβατό με το άρθρο 107, παράγραφος 3, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ. Επομένως, η συλλογιστική της Επιτροπής είτε απουσιάζει, είτε είναι ταυτολογική, είτε αντιφατική.

103 Κατά την επ’ ακροατηρίου συζήτηση, η προσφεύγουσα προσέθεσε, κατ’ ουσίαν, ότι το επίμαχο εν προκειμένω έκτακτο γεγονός, κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ, δεν προσδιοριζόταν με σαφήνεια στην προσβαλλόμενη απόφαση. Η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι η παράγραφος 9 της προσβαλλόμενης απόφασης αναφερόταν στους περιορισμούς στις μετακινήσεις, οι οποίοι ήρθησαν στα μέσα Ιουνίου 2020, ενώ η παράγραφος 29 της απόφασης αυτής αναφερόταν στην πανδημία COVID-19 συνολικά και εξέταζε τη ζημία που επρόκειτο να επέλθει μέχρι τον Μάρτιο του 2021. Τέλος, η προσφεύγουσα διευκρινίζει ότι η Επιτροπή, πέραν του ότι παρέβη την υποχρέωση αιτιολόγησης, παρέβη και ουσιώδη τύπο.

104 Η Επιτροπή, η Γαλλική Δημοκρατία, το Βασίλειο της Σουηδίας και η SAS αμφισβητούν την επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας.

105 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η υποχρέωση αιτιολόγησης που προβλέπει το άρθρο 296 ΣΛΕΕ αποτελεί ουσιώδη τύπο (απόφαση της 18ης Ιουνίου 2015, Ipatau κατά Συμβουλίου, C-535/14 P, EU:C:2015:407, σκέψη 37) και πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στη φύση της οικείας πράξης και να καθιστά εμφανή, κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο, τη συλλογιστική που ακολούθησε η αρχή που εξέδωσε την πράξη, ώστε να παρέχει τη δυνατότητα στους μεν ενδιαφερομένους να πληροφορηθούν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου, στο δε αρμόδιο δικαστήριο να ασκήσει τον έλεγχό του. Επομένως, η υποχρέωση αιτιολόγησης πρέπει να εκτιμάται με γνώμονα τις περιστάσεις της εκάστοτε υπόθεσης, ιδίως δε με το περιεχόμενο της πράξης, τη φύση των παρατιθέμενων στοιχείων της αιτιολογίας και το συμφέρον που έχουν ενδεχομένως για παροχή διευκρινίσεων οι αποδέκτες ή άλλα πρόσωπα τα οποία αφορά η πράξη άμεσα και ατομικά. Δεν απαιτείται να προσδιορίζονται στην αιτιολογία όλα τα πραγματικά και νομικά στοιχεία τα οποία ασκούν επιρροή, καθόσον το ζήτημα αν η αιτιολογία μιας πράξης ανταποκρίνεται στις επιταγές του άρθρου 296 ΣΛΕΕ πρέπει να εξετάζεται με γνώμονα όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται, καθώς και το σύνολο των νομικών κανόνων που διέπουν τον σχετικό τομέα (αποφάσεις της 2ας Απριλίου 1998, Επιτροπή κατά

Sytraval και Brink's France, C-367/95 P, EU:C:1998:154, σκέψη 63, της 22ας Ιουνίου 2004, Πορτογαλία κατά Επιτροπής, C-42/01, EU:C:2004:379, σκέψη 66, και της 15ης Απριλίου 2008, Nuova Agricast, C-390/06, EU:C:2008:224, σκέψη 79).

106 Εν προκειμένω, όσον αφορά τη φύση της οικείας πράξης, η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε μετά το πέρας του σταδίου προκαταρκτικής εξέτασης των ενισχύσεων που θεσπίζεται στο άρθρο 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, το οποίο έχει ως μοναδικό σκοπό να δώσει τη δυνατότητα στην Επιτροπή να σχηματίσει μια πρώτη γνώμη ως προς το αν η συγκεκριμένη ενίσχυση συμβιβάζεται εν όλω ή εν μέρει με την εσωτερική αγορά χωρίς να κινηθεί η επίσημη διαδικασία έρευνας που προβλέπεται στην παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου, η οποία αποσκοπεί στο να δώσει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να ενημερωθεί πλήρως επί του συνόλου των στοιχείων της εν λόγω ενίσχυσης.

107 Ωστόσο, μια τέτοια απόφαση η οποία λαμβάνεται σε σύντομες προθεσμίες πρέπει να περιέχει μόνον τους λόγους για τους οποίους η Επιτροπή φρονεί ότι δεν βρίσκεται ενώπιον σοβαρών δυσχερειών εκτιμήσεως της συμβατότητας της επίμαχης ενίσχυσης προς την εσωτερική αγορά (απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2008, Régie Networks, C-333/07, EU:C:2008:764, σκέψη 65).

108 Συναφώς, πρώτον, όσον αφορά την αξία του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και το ποσό της ενίσχυσης, επισημαίνεται ότι η Επιτροπή εξήγησε, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ότι το Βασίλειο της Σουηδίας δεν μπορούσε να καθορίσει το ποσό του επίμαχου μέτρου, στον βαθμό που κατά τον χρόνο έκδοσης της εν λόγω απόφασης η SAS δεν είχε ακόμη διαπραγματευθεί εγγύηση επί πίστωσης με ανανεώσιμο πιστωτικό όριο κάνοντας χρήση του μέτρου. Εντούτοις, εκτίμησε το επιτόκιο που θα είχε επιβληθεί στην SAS αν δεν είχε ληφθεί το εν λόγω μέτρο, όπως αναφέρθηκε στη σκέψη 55 ανωτέρω. Επιπλέον, εκτίμησε τη συμβατότητα του μέτρου αυτού με την εσωτερική αγορά, λαμβάνοντας υπόψη την ονομαστική αξία του μέτρου.

109 Εξάλλου, στο μέτρο που η προσφεύγουσα αναφέρεται στο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που απορρέει από τον εισάγοντα δυσμενείς διακρίσεις χαρακτήρα του επίμαχου μέτρου, αρκεί η διαπίστωση ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 64 ανωτέρω, η Επιτροπή δεν όφειλε να λάβει υπόψη ένα τέτοιο πλεονέκτημα προκειμένου να εκτιμήσει τη συμβατότητα του μέτρου αυτού με την εσωτερική αγορά, οπότε δεν όφειλε ούτε να το μνημονεύσει στην προσβαλλόμενη απόφαση.

110 Τέλος, η Επιτροπή, αφενός, αποτίμησε τη ζημία που υπέστη η SAS μεταξύ 5 και 15 δισεκατομμυρίων SEK και, αφετέρου, εξέθεσε τα στοιχεία που υπομνήσθηκαν στη σκέψη 45 ανωτέρω, τα οποία έπρεπε να ληφθούν υπόψη για τον υπολογισμό, εκ μέρους του Βασιλείου της Σουηδίας, της ζημίας αυτής.

111 Δεύτερον, όσον αφορά την αρχή της απαγόρευσης των δυσμενών διακρίσεων και τις αρχές της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών και της ελευθερίας εγκατάστασης, υπενθυμίζεται ότι, όταν οι ωφελούμενοι από την πράξη, αφενός, και άλλοι αποκλεισθέντες επιχειρηματίες, αφετέρου, βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση, το θεσμικό όργανο της Ένωσης που εκδίδει την πράξη οφείλει βεβαίως να παραθέτει, στο πλαίσιο ειδικής αιτιολογίας, σε ποιον βαθμό η κατ' αυτόν τον τρόπο καθιερωθείσα διαφορετική μεταχείριση είναι αντικειμενικώς δικαιολογημένη (απόφαση της 15ης Απριλίου 2008, Nuova Agricast, C-390/06, EU:C:2008:224, σκέψη 82). Εντούτοις, εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι η προσβαλλόμενη απόφαση περιέχει τα υπομνησθέντα στη σκέψη 82 ανωτέρω στοιχεία, τα οποία καθιστούν δυνατή την κατανόηση του λόγου για τον οποίο η Επιτροπή έκρινε ότι ήταν δικαιολογημένο το γεγονός ότι μόνον η SAS μπορούσε να επωφεληθεί από το επίμαχο μέτρο.

112 Τρίτον, όσον αφορά τη συμβατότητα του επίμαχου μέτρου με το άρθρο 107, παράγραφος 3, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ, αρκεί η διαπίστωση ότι το μέτρο αυτό κρίθηκε συμβατό με την εσωτερική αγορά βάσει του άρθρου 107, παράγραφος 2, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ. Η προσβαλλόμενη απόφαση θα ήταν ανεπαρκώς αιτιολογημένη μόνον αν η Επιτροπή ήταν υποχρεωμένη να εφαρμόσει το άρθρο 107, παράγραφος 3, στοιχείο β′, ΣΛΕΕ (πρβλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 8ης Μαρτίου 2017, Viasat Broadcasting UK κατά Επιτροπής, C-660/15 P, EU:C:2017:178, σκέψη 45), κάτι που δεν συμβαίνει εν προκειμένω, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 34 ανωτέρω.

113 Τέταρτον, όσον αφορά το επίμαχο εν προκειμένω έκτακτο γεγονός, επισημαίνεται ότι, όπως αναφέρθηκε στη σκέψη 20 ανωτέρω και όπως προκύπτει από τις παραγράφους 53 έως 58 της προσβαλλόμενης απόφασης, η Επιτροπή έκρινε ότι η πανδημία COVID-19 συνιστούσε έκτακτο γεγονός.

114 Εξάλλου, μολονότι στην παράγραφο 3 της προσβαλλόμενης απόφασης αναφέρεται βεβαίως ότι η σύσταση των σουηδικών αρχών περί αποφυγής των μη ουσιωδών μετακινήσεων θα εφαρμοστεί «τουλάχιστον μέχρι τις 15 Ιουνίου 2020», επισημαίνεται ότι ο σκοπός του επίμαχου μέτρου, ο οποίος διαλαμβάνεται στην παράγραφο 9 της απόφασης αυτής, είναι η μερική αποζημίωση της SAS για τη ζημία που προκλήθηκε από την ακύρωση ή τον εκ νέου προγραμματισμό των πτήσεών της κατόπιν της επιβολής περιορισμών στις μετακινήσεις εν μέσω της πανδημίας COVID-19, χωρίς να διευκρινίζονται επακριβώς οι περιορισμοί αυτοί. Κατά συνέπεια, από την προσβαλλόμενη απόφαση δεν προκύπτει ότι η ζημία που υπέστη η SAS δεν θα μπορούσε να επέλθει και από περιορισμούς που θα εξακολουθούσαν να ισχύουν ή θα θεσπίζονταν μετά την άρση της σύστασης των σουηδικών αρχών, από την οποία, εξάλλου, προκύπτει, κατά τη ρητή διατύπωση της παραγράφου 3 της απόφασης αυτής, ότι η σύσταση αυτή ενδέχεται να εξακολουθήσει να εφαρμόζεται και μετά τις 15 Ιουνίου 2020. Κατά συνέπεια, επισημαίνεται ότι δεν είναι αντιφατικό να γίνει δεκτό ότι η ζημία που υπέστη η SAS οφειλόταν σε περιορισμούς των μετακινήσεων εν μέσω της πανδημίας COVID-19 και, ταυτοχρόνως, να γίνει επίσης δεκτό ότι η ζημία αυτή μπορούσε να επέλθει μετά τις 15 Ιουνίου 2020 και μέχρι το 2021.

115 Επομένως, η προσβαλλόμενη απόφαση είναι επαρκώς αιτιολογημένη και, κατά συνέπεια, πρέπει να απορριφθεί ο πέμπτος λόγος ακυρώσεως της προσφεύγουσας.

116 Από όλα τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της, παρέλκει δε η εκτίμηση του παραδεκτού της.

Επί των δικαστικών εξόδων

117 Κατά το άρθρο 134, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η προσφεύγουσα ηττήθηκε, πρέπει να φέρει τα δικαστικά έξοδά της, καθώς και εκείνα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή, σύμφωνα με το σχετικό αίτημα της δεύτερης, περιλαμβανομένων των εξόδων που αφορούν το αίτημα εμπιστευτικής μεταχείρισης.

118 Η Γαλλική Δημοκρατία και το Βασίλειο της Σουηδίας φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους, σύμφωνα με το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας.

119 Η SAS φέρει τα δικαστικά έξοδά της, σύμφωνα με το άρθρο 138, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δέκατο πενταμελές τμήμα)

αποφασίζει:

1) **Απορρίπτει την προσφυγή.**

2) **Η Ryanair DAC φέρει τα δικαστικά έξοδά της, καθώς και εκείνα στα οποία υποβλήθηκε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, περιλαμβανομένων των εξόδων που αφορούν το αίτημα εμπιστευτικής μεταχείρισης.**

3) **Η Γαλλική Δημοκρατία, το Βασίλειο της Σουηδίας και η SAS AB φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους.**

Van der Woude Kornezov Buttigieg

Kowalik-Bańczyk Hesse

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 14 Απριλίου 2021.

(υπογραφές)